

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

De Zoon van God is opgestaan

Die krachtelijk bewezen is te zijn de Zoon van God, naar de Geest der heiligmaking, uit de opstanding der doden, namelijk Jezus Christus onze Heere

Romeinen 1:4

Op de vraag: "Waarom heeft Christus Zich "tot in de dood" moeten vernederen?" luidt het geloofsantwoord van de catechismus: "Daarom, dat vanwege de gerechtigheid en de waarheid Gods niet anders voor onze zonden kon betaald worden dan door de dood van de Zoon Gods."

De bezoldiging van de zonde is de dood. In het paradijs, in de staat der rechtheid had God Zijn beeldrager gewaarschuwd: "ten dage als gij zult eten van de verboden vrucht zult gij de dood sterven!" Maar de mens at toch, en begaf zich zo moedwillig onder het oordeel des doods. Adam en Eva voor al hun nakomelingen. En nu leerden en leren we het al op de catechisatie dat we de dood kunnen onderscheiden in tijdelijke, geestelijke en eeuwige dood. En zou nu God aan dood-waardige zondaren genade kunnen bewijzen en hun het eeuwige leven kunnen wedergeven, dan moet aan Zijn recht worden voldaan, dan moet die volle dood-schuld worden betaald. Welnu, dat heeft de Zoon van God op Zich genomen, gedreven door een mateloze liefde tot de eer van Zijn Vader en het heil van Zijn uitverkoren bruidskerk. Hij is de dood ingegaan, Hij is ook de eeuwige dood ingegaan. Maar Hij is er ook weer uitgekomen. Hoe? Hoe kwam Jezus eruit?

Naar Zijn menselijke natuur alleen kon Hij nooit, nooit aan die verschrikkelijke dood ontkomen. Dan zou Hij er een eeuwigheid voor nodig hebben gehad om de eeuwige dood te sterven.

Dan zou de dood-schuld nooit uitbetaald zijn geweest. En het zou betekenen dat er nooit een Sion zou zijn, door *recht* verlost!

Maar Gode zij eeuwig dank: Christus, de Borg en Middelaar van Zijn kerk, is wel helemaal in de dood, in de eeuwige dood weggezonden, maar Hij is ten derden dage ook weer uit die eeuwige dood opgekomen.

Hij liet Zich binden in de banden van de eeuwige dood, maar Hij heeft op de derde dag de banden van die eeuwige dood verbroken. Hij deed geen half werk. Hij dronk de beker van de eeuwige dood niet slechts half leeg, maar tot op de bodem toe. En op de Paasmorgen is door Hem het rantsoen van dood en hel volkomen betaald voor al Gods uitverkorenen. En op de vraag, hoe dat nu kon, hoe dat mogelijk is, antwoordt de apostel in onze tekst, *dat Christus krachtelijk bewezen heeft de Zoon van God te zijn, door uit de doden op te staan.*

Een "bloot" schepsel, een mens, al was hij nog zo heilig geweest, zou een eeuwigheid hebben nodig gehad om de eeuwige dood te sterven. Maar Christus heeft, omdat Hij niet alleen Zoon des mensen was maar ook de Zoon van God, die eeuwige dood uitgestorven, zodat die eeuwige dood is verslonden tot overwinning.

Lezers, we gevoelen en beseffen dat wij dit heiligheid nooit kunnen doorgronden. Met ons zo kleine, beperkte en door de zonde verduisterde verstand kunnen we het nooit omvatten. Het hoeft ook niet. Deze verborgenheid wil alleen kinderlijk geloofd worden. Hier is alleen maar stof, eeuwige stof voor eeuwige aanbidding.

Christus heeft geleden in Zijn menselijke natuur, dat is in Zijn ziel en lichaam. Wat heeft dan Zijn Godheid

hiertoe gedaan? Zijn Godheid heeft door haar kracht die aangenomen mensheid alsoo gesterkt, dat zij de last van de toorn Gods tegen de zonde heeft kunnen dragen en ons daarvan verlossen. (Vraag en antwoord 34 van het Kort Begrip.)

En in Zondag 6 van de Heidelbergse Catechismus wordt op de vraag, waarom de Middelaar ook waarachtig God moet zijn, geantwoord: "Opdat Hij, uit kracht Zijner Godheid, de last van de toorn Gods, aan Zijn mensheid zou kunnen dragen, en ons de gerechtigheid en het leven zou kunnen verwerven en wedergeven."

De Kerk heeft een levende Paas-koning. Het loon der zonde is aan Hem uitbetaald. Maar nu heeft Hij ook de schuld der zonde uit-betaald. Tot de laatste penning. Nu mag Zijn kerk zingen: de schuld Uws volks hebt Ge uit Uw boek gedaan; ook ziet Gij geen van hunne zonden aan. Gij vindt in gunst en niet in wraak Uw lust; de hitte van Uw gramschap is *geblust!*

Christus, Die door zijn verzoenend sterven de schuld heeft betaald en de gerechtigheid en het leven heeft verworven, is opgestaan. Hij is waarlijk opgestaan en heeft daardoor krachtig bewezen de Zoon van God te zijn. En als de levende Paasvorst geeft Hij die door Hem verworven gerechtigheid en dat door Hem verworven leven, ook weder. Hij past Zijn heilsweldaden toe, deelt ze uit, maakt ze deelachtig door Zijn Woord en Geest. En als Hij dat nu uitwerkt in ons hart en leven dan krijgen wij pas echt last van de dood, nl. van ons los-van-God-zijn. Dan wordt de zonde pas recht als zonde gekend en beweend en beleden. Dan wordt de schuld als schuld ervaren, als schuld die betaald moet worden krachtens Gods heilig recht. Dan wordt de Christus voor ons zo noodzakelijk en gepast en beminlijk. Geef mij Jezus, of ik sterf. Buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig

zielsverderf. Maar als dan het geloofs-oog mag zien op de levende Christus, Die alle doodsmachten heeft overwonnen, dan wordt de weeklacht en het geschrei, veranderd in een blijde rei:

*Onze Koning is van Isrels God
gegeven!*

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

In de afgelopen periode ontvingen we aan giften f 674,50 en konden we 3 nieuwe abonnees inboeken. Voor de school in Dundas ontvingen we van een Chr. Geref. Kerk, zonder nadere plaatsaanduiding, f 100,-. Voor dit alles weer onze hartelijke dank.

Dit blad verschijnt kort voor de ontmoetingsdag in Sliedrecht. We hopen daar weer velen van u te ontmoeten en de Heere geve ons een gezegende dag, waar we bovenal Hem mogen ontmoeten, Die Zichzelf heeft opgeofferd voor een doodschuldig volk, maar Die ook is opgestaan uit de doden om Zijn volk de door Zijn dood verworven gerechtigheid te schenken.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" opzenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 01806 - 13069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202. Postbank 704350.

Van de redactie

Ontmoetingsdag

We herinneren u nogmaals aan de komende ontmoetingsdag D.V. zaterdag 9 april in het kerkgebouw van Sliedrecht-Centrum. Aanvang 's morgens half elf. Sprekers: Ds. M. Vlietstra en Ds. H.C. v.d. Ent.

Aanvang middagsamenkomst twee uur. Opening Ds. A. v.d. Weerd, spreker Ds. D. Slagboom en sluiting Ds. M.C. Tanis.

In de pauze worden er slaatjes verkocht (ook in het verleden is dit al eens gebeurd), waarvan de opbrengst is bestemd voor Oost-Europa. Bij dit werk is Marianne Tanis betrokken.

Ook kunt u het nieuwe dagboek kopen dat is uitgegeven ten bate van de nieuwbouw van kerk en pastorie te Werkendam. Het is op de ontmoetingsdag nog te verkrijgen tegen de gereduceerde prijs van f 29,50.

We hopen weer vele vrienden en bekenden te ontmoeten en ook nieuwe gezichten te mogen zien. Moge de Heere Zijn zegen gebieden en Zijn gunst doen ervaren op deze dag.

Afscheid van Werkendam en intrede te Barendrecht

Zowel het afscheid van de gemeente van Werkendam als de intrede te Barendrecht hebben plaatsgevonden. In het volgende nummer van Bewaar het Pand zal er D.V. verslag van worden gedaan.

Artikelen

In dit nummer van Bewaar het Pand treft u een verslag aan van de bijzondere dienst die werd gehouden ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Chr. Geref. Kerk te Katwijk aan Zee. Er is in de loop van de jaren heel wat gebeurd. Moge de Heere deze gemeente met haar kerkeeraad en predikant rijkelijk gedenken. In dit nummer een eerste artikel van de hand van Ds. Veenendaal over de zondag die al meer in de verdrukking dreigt te komen.

AvH.

Vijftig jaar Katwijk aan Zee

Vrijdag 18 maart j.l. is er in de Bethelkerk van Katwijk aan Zee een bijzondere dienst gehouden. Het was in die week 50 jaar geleden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerk aldaar geïnstitueerd was. Om precies te zijn gebeurde dat op 14 maart 1944. Het was een goede gedachte van de kerkeeraad ter plaatse om de herdenking van dit feit niet op die datum, dus op maandag, te doen plaatsvinden maar op vrijdag. Zo waren meerderen binnen Katwijk en daarbuiten in de gelegenheid om de herdenkingsdienst bij te wonen. Zelf was ik er ook blij mee. Het gaf de mogelijkheid om aanwezig te zijn.

Er mag op een goede en stijlvolle avond worden teruggezien. Voor kerkeeraad en gemeente was het verblijdend, dat er een goede opkomst was. Behalve uit eigen plaats zagen we gezichten van oud-leden, die inmiddels naar elders zijn verhuisd. Uit meerdere gemeenten van de classis Den Haag waren afgevaardigden present. Van de oud-predikanten was ik de enige, die er kon zijn. Ds. H.C. v.d. Ent, die ongeveer twaalf en een half jaar Katwijk mocht dienen, was verhinderd. Diezelfde avond was er een

afscheidsavond voor hem en zijn vrouw van de gemeente Elburg. Het speet hem wel dat hij zo niet kon komen, maar alles kan nu eenmaal niet tegelijk. Het belangrijkste was de bediening van het Woord Gods, waarin de herdenking van de daden des Heeren centraal stond.

Het zou vreemd zijn als we in ons blad dit jubileum voorbij zouden gaan. Vanaf de eerste verschijning van "Bewaar het Pand" tot nu toe is er verbondenheid geweest aan de zaak, die door ons orgaan wordt voorgestaan. Op de ontmoetingsdagen worden de Katwijkers in de regel niet gemist. Onder menig artikel in ons blad is de naam van Katwijk aan Zee te lezen. Daarin spreekt de band aan de beginselen, die in het verleden bepalend waren voor het ontstaan van deze gemeente en die het vandaag na 50 jaar nog zijn.

Op het gebed van Gods volk

Het is een uitdrukking van wijlen Ds. N. de Jong over de gemeente van Katwijk, waaraan hij tot in het laatst van zijn leven zo verbonden bleef: "...deze gemeente is gebouwd op het gebed van Gods volk".

't Was op zondag 28 oktober 1979. De omstandigheden waren voor kerke- raad en gemeente moeilijk. Een gedeelte van de gemeente was wegge- gaan. Zelf wist ik toen dat mijn weg naar Katwijk zou zijn. Nog maar kort tevoren had ik het beroep naar Katwijk aangenomen, dat op een bij- zondere wijze tot mij gekomen was. Ondertussen was het die zondag 25 jaar geleden, dat de Bethel-kerk in gebruik genomen was. Dat was toen voor de betrekkelijk nog jonge gemeente een wonder. Ds. de Jong, die juist die zondag preekte, werd erdoor bewogen om er in een aparte preek aandacht aan te geven. De tekst was: Efeze 2:20-22, over het geeste- lijk Godsgebouw. Hij herinnerde toen aan het ontstaan van de gemeente. 't Was niet zomaar gebeurd, maar op het gebed van Gods volk.

Nog weet ik, dat het me vanuit Katwijk de volgende dag werd ver- told. In een moeilijke situatie is de herinnering aan Gods werk bemoedi- gend. Diezelfde woorden zijn nu te lezen in de preek, die een plaats heeft gekregen in het herdenkingsboek, dat is uitgekomen bij dit 50-jarig bestaan. De Heere heeft door Zijn wond're lei- ding gezorgd voor het ontstaan van de Katwijkse gemeente. Hij heeft het gebed van die Hem vrezen willen gebruiken.

Het was niet uit lust tot het vormen van een nieuwe groepering. We kun- nen daarvan lezen in het genoemde herdenkingsboek. De gemeente is geboren uit de nood van de prediking. Langere tijd waren er in Katwijk, die in de bestaande kerken niet hoorden wat zij naar hun diepe overtuiging in de prediking begeerden. De persoon- lijke beleving werd er meestal in gemist. De weg, waarlangs de Heere plaats maakt voor Zijn heil in Christus en waarlangs Hij dat heil doet kennen, klonk niet door de verkondiging heen. Dit gemis deed het zoeken in de gezelschappen van die God vrezen, waar de geestelijke dingen vanuit Gods Woord besproken werden. Er was een honger naar Gods Woord.

Zo waren er ook contacten met predi- kanten buiten Katwijk. In de tijd dat ik in 's Gravenzande stond hoorde ik vertellen van Ds. D.D. Driessen, die in de twintiger jaren samen met ande- ren uit zijn gemeente naar Katwijk ging. Van Ds. D.J. van Brummen is het in diezelfde tijd ook bekend, dat hij wel in Katwijk sprak, vanuit Alphen a.d. Rijn.

Lang heeft men ook geprobeerd in de

rechte weg om uitzicht te krijgen voor de rechte prediking binnen de kerk, waarvan het merendeel lid was, de Hervormde Kerk, maar het was in die tijd telkens tevergeefs.

In die nood heeft de Heere willen voorzien. Hij heeft daarbij de arbeid willen gebruiken van de man, wiens naam al genoemd is: Ds. de Jong. Zijn verblijf in Rijnsburg, zijn prediking in de gemeentenzaal en later in Casa Cara, zijn raad en bemoeienissen zijn middelen geweest waardoor het uit- eindelijk tot instituering van de gemeente gekomen is. De weg, die men daarbij insloeg sloot aan bij wat men in het Gereformeerde Weekblad van Ds. I. Kievit las. We kunnen zeg- gen: niet kerkelijk, maar wél princi- peel en geestelijk!

Zo heeft de Heere de weg gebaad tot het kleine begin, 9 gezinnen en in totaal 81 leden, de kinderen inbegre- pen! Onder de prediking van de eerste predikant Ds. P. v.d. Bijl en van de latere dienaren heeft Hij Zijn zegen geschonken. Het ging soms door moeiten heen, maar het Woord Gods is gebleven en tot de dag van vandaag mag de boodschap van recht en gena- de verkondigd worden.

De herdenkingspreek

In de herdenkingsdienst heeft Ds. J. Veenendaal het Woord bediend met als tekst Psalm 48:10 "O God! wij gedenken Uwer weldadigheid in het midden Uws tempels".

Na een inleiding, waarin een kort overzicht gegeven werd van de geschiedenis rond het ontstaan, werd thema en verdeling vertolkt: Het gedenken van Gods weldadigheid.

- 1). de wijze van dat gedenken
- 2). de inhoud van dat gedenken
- 3). de plaats van dat gedenken

De achtergrond van Psalm 48 werd belicht. Het is een overwinningslied, waarin de Heere erkend wordt voor Zijn grote daden. Gedenken is het zich voor de geest stellen van Gods onverdiende goedheid. Dat kan alleen maar door een waar geloof. Dat gedenken is maar geen zaak van woorden. Er is bij de dichter een diepe verwondering, vrucht van de veroot- moediging van het hart. Eigen klein- heid wordt doorleefd. God wordt geëerd. Dat is voor ons allen nodig op deze herdenkingsavond en telkens weer. In nederigheid en teerheid Gods weldadigheid erkennen.

De inhoud van het gedenken is Gods weldadigheid. 't Gaat om Gods gena- de, Gods onverdiende goedertieren-

heid. Die weldadigheid wordt in het persoonlijke leven van Gods kinderen betoond en gekend. Doemwaardigen wordt die bewezen. Daarin staat het offer van Christus centraal. Door het werk Gods wordt het waar uit en in dat offer alleen. God verheerlijkt daarin Zijn welbehagen. Het is de weldadigheid van eeuwigheid, die ook voortgaat tot in de eeuwigheid.

Zo heeft de Heere ook Zijn weldadig- heid betoond in deze 50 jaar. Hij wilde voorzien in de nood der predi- king. Hij heeft het gebed van de grondleggers willen verhoren. Tot de dag van vandaag mogen Gods knech- ten hier arbeiden. Al die jaren heeft God gezorgd voor de rechte verkondi- ging. Er zijn zondaren bekeerd en tot nu toe is het Woord Gods onder ons als het middel, dat God wil gebruiken tot bekering en geloof.

We mogen gedenken in Zijn tempel. De Heere heeft Zijn Kerk in stand gehouden. Stormen zijn er over de gemeente heengegaan. De Heere is trouw gebleven. Hij gedooft de val van Zijn Kerk niet. Gelukkig als we behoren tot dat volk, dat alleen maar gelukkig is.

De onderzoekende vraag hoe het van- daag met de gemeente is werd niet voorbij gegaan. Heeft Katwijk niet tij- den gekend, dat het Woord Gods met meer kracht en duidelijkheid sprak en ervan getuigd mocht worden? Wordt het nu nog wel zo gehoord en gaat er nog kracht vanuit? Het gaat om wat God in Zijn Kerk geschonken heeft, waarvan deze Psalm zo bijzonder getuigt. God is in haar paleizen. Hij is er bekend voor een Hoog Vertrek. Daar vergadert de Heere de Zijnen. Daar wordt God verheerlijkt vanwege Zijn eigen werk.

Na de eigenlijke dienst sprak Ds. L.W. v.d. Meij als consulent en namens de classis Den Haag. We kunnen erbij zeggen: namens zichzelf! De gemeen- te van Katwijk is hem niet onbekend. Hij feliciteerde de gemeente, dat deze onder de rechte verkondiging van het Woord Gods mocht zijn. Hij wees er op dat het niet nodig is na 50 jaar de prediking aan te passen aan de smaak van het publiek. Daaraan werd de har- telijke wens verbonden dat dat Woord voortgang mag vinden. Hij eindigde met een spreuk, die hij als jongen vaak zag bij één van de oude voor- trekkers, Jacob Jonker: "De tijd gaat snel, gebruikt hem wel".

Namens de oud-predikanten heb ik zelf een kort woord gesproken. Gememoreerd werd dat Katwijk in de

50 jaren naar verhouding weinig predikanten heeft gehad en dat daarbij de vacante tijden kort geweest zijn. Het wijst op de lange tijd dat zij gemiddeld in Katwijk hebben gestaan. Het is geen slecht teken dat de dienaren niet snel wegvliegen. Uiteindelijk ging het daarbij om Gods goedheid, die Hij onverdiend bewezen heeft. Het gaat om God. Het is alleen door Gods welbehagen dat de Kerk er is en voortbestaat.

Br. Tavenier bood aan het eind het gedenkboek aan. Hij had dit graag eerst gedaan aan de predikanten, die niet aanwezig konden zijn: Ds. v.d. Bijl en Ds. v.d. Ent. In het kort gaf hij de waardering voor hun arbeid weer, die de Heere heeft willen gebruiken voor de gemeente. Nu deed hij het in de kerk aan Ds. v.d. Meij en mij, waarna de gemeenteleden de gelegenheid kregen om het boek in de zaal in ontvangst te nemen.

Zoals altijd onder ons was er een goede ontmoeting met vrienden en bekenden.

's Heeren daden gedenken

Er is dus een gedenkboek van Katwijk. Het is een mooi en keurig uitgegeven werk. Ruim de helft is gevuld met de geschiedenis van de gemeente. Het is voor de gemeente van Katwijk niet alleen een blijvend aandenken maar ook een lezenswaardig geheel. Het heeft me goed gedaan dat op zo'n waardige manier vooral de moeilijke perioden beschreven zijn. Van harte stem ik in met wat aan het eind staat. Het gaat ons allen aan: "Het moge door ons als een hoge roeping worden gezien om de strijd van het voorgelicht voort te zetten. Het zou erg zijn als ons voorgelicht in dit opzicht in de dag des oordeels tegen ons zou moeten getuigen..".

De andere helft van dit boek bestaat uit preken van de predikanten, die er gestaan hebben, van ieder één.

Het boek is voor anderen dan de gemeenteleden voor f 20,- te verkrijgen.

D. Slagboom.

van vandaag is deze zaak aan de orde. De reformatoren om een voorbeeld te noemen dachten ook nogal verschillend over deze verhouding. Voor Luther is het oudtestamentisch sabbatsgebed een "uiterlijk ding", hij wil de zondag vieren uit sociale motieven, maar allermeeest om gelegenheid te hebben voor de *gemeenschappelijke kerkdienst* en de *huiselijke godsdienst*. De opvatting van Zwingli komt vrijwel met die van Luther overeen. Ook bij Calvijn vinden wij het sociale motief en het motief, dat de zondag ruimte schept voor de dienst des Heeren. Toch gaat Calvijn dieper op de verhouding sabbat-zondag in.

Bij onze nadere-reformatoren vinden wij over het algemeen een strengere zondagsopvatting. Een man als *Willem Teellinck* is er wel van beschuldigd, dat hij met zijn opvatting van zondagsviering een nieuw jodendom wilde invoeren. Iemand als *Gomarus* beweerde, dat de christenen, de dag des Heeren hielden niet uit kracht van het vierde gebod, *maar volgens de vrije keuze van de kerk*.

Voetius is de man geweest, die ten onzent een evenwichtige zondagsviering heeft voorgestaan, strenger dan de reformatoren en milder dan de puriteinen, wier opvatting van de zondagsviering een nogal wettisch karakter droeg.

Mij dunkt, dat uit het bovenstaande wel blijkt, dat het een niet gemakkelijke vraag is, maar wel een uitermate belangrijke vraag is Zondag: Van rust-naar werkdag? om te beantwoorden.

Misschien is het ons ook niet onbekend, dat uit recenter verleden tijd veel gestreden is over de betekenis van het vierde gebod uit de decaloog voor het vieren van onze rustdag, de zondag.

Vragen werden gesteld als dezen: Is de nieuwtestamentische rustdag niet *wezenlijk* iets anders dan de oudtestamentische sabbat? Is de oudtestamentische sabbat niet vervuld in Christus, en is zij *als zodanig niet overgegaan* in een gebod om de zondag als rustdag te vieren? Is de sabbat wel een "*scheppingsordinantie*"? Men stelt en heeft gesteld, dat de dag des Heeren - later zondag genoemd - nooit in de christelijke kerk van de eerste eeuwen gezien is als een verlengstuk of een verlenging van de joodse sabbat, omdat deze in Christus is vervuld.

Het gaat er dus om vast te stellen of het vierde gebod wel *normatief* is voor de christelijke beleving van de

Zondag: Van rust- naar werkdag? (1)

Zondag: Van rust- naar werkdag?

Deze vraag heeft actualiteit gekregen onder invloed van verschillende factoren in het verleden en in het heden. Economische en sociologische factoren, zoals de toenemende behoefte aan arbeid voor een toenemende bevolking, een toenemende behoefte aan zondagsrecreatie, die een gevolg is van de verstedelijking van de samenleving en de glijdende werkweek, gevolg van een intensieve industrialisatie.

Daardoor wordt zowel de zondagsrust in het openbare leven als de heiliging van de zondag door de christen in zijn persoonlijk leven en zijn gezinsleven een ernstig bedreigde zaak. En deze bedreiging is acuter nu de mogelijkheid aanwezig is om met name de zaterdag en zondag tot werkdagen te maken.

Tevens hebben wij te bedenken, dat in *kerk en theologie* de zienswijze op het karakter en de viering van de zondag gedurig aan wisseling onderhevig is, naarmate kerk en theologie zich binden aan de opvattingen in de brede samenleving.

Jaren geleden werd reeds gezegd door predikanten dat recreatie op zondag, sport op zondag, naar het strand en het zwembad op zondag, je kunt er misschien Constantijn, in elk geval

Voetius, maar niet Paulus tegen in stelling brengen.

Het laten sluiten van zwembaden op zondag werd toen al een theologisch monstrem genoemd, omdat op deze wijze de vergissingen van Voetius gesteld worden boven de bevrijdende boodschap van Jezus en Paulus. En in de gereformeerde kerken werd de opzienbarende ontdekking gedaan, dat de christelijke sportbeweging de zondag voor zich mag opeisen als uiting van dank en blijdschap voor de bevrijding van Christus. De sportgebeurtenis kon op zondag in een kerkdienst worden besloten, waar winnaars en verliezers samen God komen danken en de Heere ontmoeten bij brood en wijn. Het is niet in te denken.

Een juist antwoord

Willen wij nu komen tot een juist antwoord op bovengestelde vraag, dan is het allereerst nodig, dat wij op grond van Gods Woord en de belijdenis van de kerk duidelijkheid verkrijgen *omtrent het karakter van de zondag als rustdag*.

Wellicht bent u op de hoogte van het feit, dat in de loop der eeuwen nogal verschillend is gedacht, gesproken en geschreven over de verhouding Sabbat en Zondag. Trouwen tot op de dag

zondag, als rustdag. Want als het vierde gebod van de decaloog (de tien geboden) niet normatief is voor de christelijke beleving van de zondag, waarin ligt dan die zondag vast en waar vinden wij dan de norm voor de viering als rustdag daarvan? En hoe staat het dan met de *altijd geldigheid* van de decaloog in het algemeen en welke zijn dan de consequenties voor de andere negen geboden?

Kort gezegd gaat het dus om de vraag: Heeft het vierde gebod van de decaloog normatieve betekenis voor de viering van de zondag als rustdag, ja

of nee? Zo ja, in hoeverre strekt die normatieve betekenis dan? Is er een *altijd blijvend* beginsel in het vierde gebod? Is er ook een *verdwijnende vorm* in het vierde gebod? Of is het vierde gebod in zijn geheel *verdwijnende vorm*, zoals velen willen? Is de sabbat "scheppingsordinantie" of niet? Het antwoord op deze vragen is van zeer groot belang op de vraag: *Zondag: Van rust- naar werkdag?* Wordt vervolgd.

Katwijk aan Zee, Ds. J. Veenendaal.

De christenreis naar de eeuwigheid

Twee nieuwe uitgaven

Bij Uitgeverij de Banier verschenen twee boeken. Het ene boek bevat de tekst van de "Christenreis" van John Bunyan zelf. Het andere boek bevat een meditatieve toelichting van Ds. P. Blok op de "Christenreis". De boeken zijn in samenwerking met de John Bunyan-stichting te Barneveld uitgegeven. In beide boeken treffen we 73 afbeeldingen van schilderijen aan vervaardigd door A. Wessels. We kunnen deze boeken van harte bij u aanbevelen vanwege hun inhoud. Moge de Heere de lezing en overdenking ervan zegenen tot eer van Zijn Naam en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Het leven van John Bunyan

Om te verstaan wat er bedoeld wordt met de "Christenreis" is het nodig zich te verdiepen in de weg die de Heere is gegaan met John Bunyan. Die weg heeft Bunyan beschreven in zijn boek "Genade overvloeiende voor de voornaamste der zondaren." Bunyan werd geboren in het jaar 1628. Als zestienjarige jongen moest hij zijn moeder verliezen door de dood. Zijn vader was ketellapper en hij koos hetzelfde vak. Als Adams-kind heeft hij zijn doodstaat uitgeleefd. De Heere schonk hem een vrouw die hem leerde lezen en schrijven. Zij las hem voor uit boeken van godzalige leraars die zij van haar vader had meegekregen. Dat deed het geweten van John Bunyan spreken. De Heere heeft de prediking van Ds. Gifford willen gebruiken om Bunyan te leiden en te leren. Hart- en levensvernieuwende genade werd hem geschonken. In het jaar 1655 begon hij als "leek" te prediken. Menigmaal heeft de satan Bunyan op een bijzondere wijze verschrikt. Maar de Heere

betoonde dat er bij Hem veel verlossing is. Zorg en verdriet is Bunyan niet bespaard gebleven. Jong moest hij zijn vrouw verliezen en zijn dochter Mary was blind. In de dagen van Bunyan werd de ware Kerk vervolgd door de staatskerk. Bunyan heeft het moeten ondervinden dat een dienstknecht niet meerder is dan zijn Heere. Het is waar geworden in zijn leven: "In de wereld zult gij verdrukking hebben." Ruim twaalf jaar heeft deze getrouwe dienstknecht in de gevangenis gezeten van 1660-1672. De laatste zeven jaar heeft hij in eenzaamheid in de gevangenis doorgebracht. In 1675 heeft hij nog eens 6 maanden in de kerker doorgebracht. De satan wilde de voortgang van het Koninkrijk Gods stuiten. Maar de Heere, Die boven alle dingen staat en over alle dingen regeert, heeft het gegeven dat Bunyan juist in de gevangenis verschillende boeken heeft geschreven, waaronder zijn levensbeschrijving "Genade overvloeiende voor de voornaamste der zondaren." Maar onder zijn geschriften staat de "Christenreis" bovenaan. Het eerste gedeelte verscheen in 1678 en het tweede gedeelte in 1684. In het jaar 1688 mocht Bunyan ingaan in de hemelse heerlijkheid.

Inhoud van de Christenreis

De "Christenreis" is na de Bijbel het meest gelezen boek ter wereld. Het is dan ook in vele talen overgezet. Ook in de Nederlandse taal zijn veel uitgaven verschenen. Het boek bevat een schone allegorie waarin beschreven wordt hoe Christen ertoe wordt gebracht uit de stad des verderfs te vlieden. Ontmoetingen met diverse personen worden ons getekend. Trouwe vrienden vergezellen hem op

zijn reis: Uitlegger en Evangelist. De "Christenreis" is het lezen waard. Misschien hebt u het boek wel in de kast staan, maar is het al heel lang geleden dat u het gelezen hebt. Spurgeon deelt ons mede dat hij de "Christenreis" wel meer dan honderdmaal heeft gelezen. Dat valt te verstaan omdat de "Christenreis" een diepe en rijke inhoud heeft. Bunyan mocht een diep inzicht hebben in het leven der genade. Zelf was hij als een veroordeelde misdadiger, liggend onder het vonnis van een rechtvaardig God, vrijgesproken van schuld en straf alleen op grond van de gerechtigheid van Christus. In de "Christenreis" worden de diepten van de verlorenheid van een gevallen mensenkind blootgelegd. Ook de vrije en soevereine genade Gods wordt verheerlijkt. De weg van de pelgrim naar het hemelse Jeruzalem wordt getekend. Die weg is geen gemakkelijke weg. Het is een weg waarop het vlees wordt gekruisigd en gedood. Het is een weg van strijd en aanvechting. Maar ook een weg waarop de bescherming en leiding des Heeren ervaren mag worden. De trouw des Heeren schittert tegenover de ontrouw van Christen. Waar Christen afwijkt, wordt hij door de Heere weer opgezocht en terechtgebracht.

Toelichting op de "Christenreis"

De meditatieve toelichting van de hand van Ds. P. Blok op de "Christenreis" kan gebruikt worden om de betekenis van de "Christenreis" beter te leren verstaan. De toelichting is geschikt voor persoonlijke lezing en overdenking, maar kan ook gebruikt worden in gezinsverband. Daarbij geven de geschilderde taferelen aanschouwelijk onderwijs aan de lezer. We willen u enige indruk geven van de verklaring die Ds. P. Blok geeft. Christen wordt bijvoorbeeld in het huis van Uitlegger in een kamer vol stof gebracht. Een man wordt opdracht gegeven te gaan vegen. Grote wolken stof vervullen de kamer. Christen denkt te stikken in de stofwolken. Dan wordt opdracht gegeven aan een meisje om water te halen en dit op de vloer te sprengen. Het water neemt de stofwolken weg en daarna wordt de kamer geveegd en schoongemaakt. Wat betekent dit? De stofkamer is een beeld van de walgelijkheid van de gevallen mens. Het stof van de erfzonde en de inwendige verdorvenheid verontreinigen de gehele mens. Zo zag Christen zijn

eigen hartekamer en die van ieder mens. De vegende man ziet op de arbeid van Gods heilige Wet in het hart van een zondaar. De Wet ontdekt de zonde en veroordeelt deze. Er zijn geen vermogens in de mens om de onreinheid weg te nemen. Het meisje en haar arbeid zijn beeld van de reine Evangelie-arbeid. Het water wijst op de volkomen arbeid van Christus. Alleen het bloed van het Lam Gods reinigt van de zonde. Ds. Blok besluit zijn verklaring met de volgende woorden: "Het is voor het zielsbehoud noodzakelijk om door Uitlegger geleid te worden in de stofkamer. Wie deze kamer meent te kunnen overslaan, zal het Koninkrijk Gods niet beërven."

We lezen ook over de strijd met Apollyon. Uit de levensbeschrijving van Bunyan weten we dat hij een jaar lang in die vreselijke strijd gewikkeld is geweest. Maar door de kracht van zijn Koning mocht hij sterke wederstand doen. Gods ondersteunende kracht heeft hij ervaren. Hij is niet omgekomen in de bange strijd. Ds. Blok wijst erop dat over de strijd spreken en over de strijd schrijven nog iets anders is dan de strijd strijden. De geschonken overwinning op Apollyon geeft reden de Heere te danken. Apollyon was niet in staat Christen te doden.

Aan het einde van het boek lezen wij hoe Christen en Hopende mochten ingaan in het huis des Vaders. Daar zullen zij God mogen dienen, dag en nacht in Zijn tempel.

Met Onkunde liep het anders af. Hij heeft zijn vermeende geloofsleven vastgehouden tot de dood toe. Bunyan beschrijft de dwaasheid van de in eigen kracht gelovende mens. Hij is niet verschrikt voor de dood en komt gemakkelijk aan de overkant. Zulken kunnen hun bekering zelfs vasthouden op hun sterfbed.

Omstanders kunnen met verbazing aanzien hoe zo een gemakkelijk sterft. Veerman IJdele Hoop zet Onkunde over. Aan de overzijde gekomen klopt Onkunde aan de poort en wil binnen gelaten worden. Hij noemt zijn verdiensten, maar mist een geldig toegangsbewijs. Hij deelt niet in de toegerekende gerechtigheid van Christus. De Koning geeft opdracht hem aan handen en voeten te binden en hem uit te werpen. Hij wordt geworpen in de poel des verderfs. Zo zag Christen dat er een weg naar de hel was, zowel van de stad Verderf als van de Hemel. Dan lezen we het volgende: "De Heere

geven, dat aan u, o lezer, dat deel niet uitgekeerd wordt. Onderzoek de grond van uw leven. Zonder bloedstorting is er geen vergeving."

Besluit

Wij laten aan het eind nog eenmaal Bunyan aan het woord:

"Zo heb ik dan u, waarde lezer, mijn droom verteld. Zie nu, of u deze aan mij, aan uzelf of aan uw bekenden uit kunt leggen. Zorg ervoor, dat u het niet verkeerd doet; dan zou u in plaats van goed, verkeerd doen en uzelf misleiden. Zie ook niet teveel op de droom zelf, om er om te lachen of mee te spelen. Laat dat aan kinderen en dwazen over, maar houdt u bezig met de juiste betekenis ervan. Schuif de gordijnen weg en zie tot binnen het voorhangsel.

Kijk niet teveel naar de manier waarop de droom verteld is, maar houdt u alleen bezig met de juiste betekenis, hetgeen nuttig is voor een vroom gemoed.

Vindt u ergens van mij hout, hooi of stoppelen, wil deze dan verwerpen, maar bewaar alleen het goud. Is het goud met slijk omwonden, weet dan dat niemand een appel wegwerpt om de kern. Wanneer u alles als nutteloos zou verwerpen, dan kon het wel zijn (ik weet het nog niet) dat u mij weer zou doen dromen."

Ds. A. van Heteren.

Pinksterappèl op D.V. 23 mei a.s.

Het thema van deze dag is: Blijdschap als vrucht van de Heilige Geest

De drie deelthema's zijn:

* Oorsprong; hoe kom je eraan?

* Praktijk; hoe leef je ernaar?

* Perspectief; waar loop het op uit?

Tijdens de middagbijeenkomst zal eerst, zo de Heere wil, Ds. den Butter uit Driebergen spreken, waarbij hij het eerste deelthema hoopt toe te lichten. Daarna spreekt Ds. Wallet uit Leerdam over het tweede deelthema. 's Avonds belicht Ds. H.R.H.A. de Boer uit Harderwijk dan het derde deelthema.

De appèldag zal worden geopend door Ds. J.M. Viergever uit Naarden.

Evenals afgelopen jaren zal het Pinksterappèl worden gehouden in de Nederlandse Hervormde Grote Kerk, Kerkstraat te Weesp.

Aanvangstijden:

's middags om 14.30 uur

's avonds om 19.00 uur.

Sluiting van de avondbijeenkomst om ± 20.30 uur.

Met vriendelijke groeten,
namens de jeugdvereniging

Simone van der Ree

Aart v.d. Neerweg 16

1191 EE Ouderkerk aan de Amstel

tel. 02963-5343

Jaarvergadering V.G.S.

De jaarlijkse algemene vergadering van de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (V.G.S.) zal gehouden worden op D.V. zaterdag 16 april 1994 in het congresgebouw "De Doelen" te Rotterdam. Aanvang 10.15 uur, ontvangst met koffie 9.45 uur.

In deze jaarvergadering zal Ds. W. van Vlastuin, Nederlands Hervormd predikant te Wouterswoude, een inleiding verzorgen met als titel: "De reformatorische school in een ontkerstende samenleving".

Een bezinnend slotwoord zal gesproken worden door het bestuurslid Ds. C. Harinck te Houten.

Voor deze vergadering zijn uitgenodigd afgevaardigden en overige leden van de bij de V.G.S. aangesloten schoolbesturen en kerkeraden, alsmede onderwijsgeven.

Wij hopen dat velen hun medeleven met het reformatorisch onderwijs zullen tonen door van hun belangstelling voor deze vergadering blijk te geven.

Het bestuur,

Ds. M. Golverdingen, voorzitter

A.L. de Boo, secretaris

Vluchtelingen terug naar huis

Terwijl in de hele wereld het vluchtelingenprobleem groeit, kiest de internationale hulpverleningsorganisatie ZOA-Vluchtelingen zorg voor het jaarthema "Terug naar (t)huis". Het doel is vluchtelingen uit reeds lang bestaande kampen in Azië en Afrika weer naar hun eigen woongebieden te laten terugkeren.

Voor veel mensen die op de vlucht slaan voor oorlogen, honger of natuurrampen, is een jarenlang verblijf in een vluchtelingenkamp het gevolg. Het is vaak onmogelijk snel weer naar huis terug te keren. Zo zijn er kampen

in Thailand die al zo'n 15 jaar bestaan. Veel kinderen zijn er geboren en voor hen is het kamp hun thuis. Er zijn in de kampen redelijke voorzieningen, terwijl in de oorspronkelijke gebieden vaak veel is verwoest. Ook zijn hele landstreken door landmijnen ongeschikt geworden voor bewoning, landbouw of veeteelt. In een land als Kampuchea liggen alleen al vier miljoen mijnen. Ondanks dat hebben de mensen toch de moed terug te keren. ZOA helpt hen daarbij.

Dit jaar voert ZOA in Mocambique, Kampuchea, Vietnam en Laos programma's uit die vluchtelingen helpen weer naar huis te gaan. Het betreft daarbij voornamelijk mensen uit kampen waar ZOA nu al actief is.

In Mocambique helpen de ZOA-hulpverleners bij het herstel van wegen. Die moeten vrij van mijnen worden gemaakt of soms geheel opnieuw aangelegd. Daarnaast wordt onder 225.000 terugkerende vluchtelingen zaaigoed en gereedschap uitgedeeld. Het herstellen van de voedselvoorziening is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van het project. De mensen leren eenvoudige landbouwtechnieken en krijgen gezondheidsvoorlichting.

De drinkwatervoorziening krijgt een opknappbeurt in een aantal Kampucheaanse dorpen, wat van groot belang is om de hoge kindersterfte terug te dringen. Daarnaast wordt op dertig scholen leermiddelen uitgedeeld.

In Laos werkt ZOA samen met dorpscomité's aan de verbetering van de rijstproductie. Jonge rijstplantjes worden "uitgeleend", en kunnen later met de opbrengst van de oogst worden terugbetaald.

Een project in Vietnam voorziet voornamelijk in de training van teruggekeerde vluchtelingen. Zij kunnen beroepsstrainingen volgen in typen, boekhouden en het repareren van brommers.

De medische posten die ZOA nu in de vluchtelingenkampen heeft zullen met de terugkerende vluchtelingen mee-verhuizen.

Voor meer informatie en/of aanvragen fotomateriaal:

Egbert Fokkema

PR-manager ZOA-Vluchtelingen zorg

Tel. 055-663833, fax. 055-668799

Boekbesprekingen

Matthew Henry, *De ziel en haar*

waarde, 91 blz., f 19,50, Uitgeverij de Groot Goudriaan-Kampen, vertaald door Iz. den Dekker.

Oorspronkelijke titel: *Six sermons on the worth of the soul*.

Het boekje bevat zes preken die door Henry in 1696 uitgesproken zijn. De inleiding is een korte levensbeschrijving. Zijn gezin was een kleine kerk waar gebeden, gezongen, gesproken en gecatechiseerd werd. Henry heeft 25 jaren als predikant in de presbyteriaanse gemeente van Chester gewerkt. Aan het einde van zijn leven heeft hij nog twee jaar gediend in een wijk van Londen. Hij heeft geleefd van 1662 tot 1714. Zeer bekend is zijn verklaring van het Oude en Nieuwe Testament. Maar er zijn ook een aantal preken van hem gepubliceerd, waaronder de zes die nu voor ons liggen over Mattheüs 16:26 "Want wat baat het een mens, zo hij de gehele wereld gewint en lijdt schade zijner ziel?" In de zes preken worden de volgende zaken behandeld: 1. Elk mens heeft een ziel. 2. Hij kan die ziel verliezen. 3. Als men zijn ziel verliest is het eigen schuld. 4. Een ziel is meer waard dan de gehele wereld. 5. Het gewinnen van de wereld is vaak het verlies van de ziel. 6. Het verlies van de ziel is zo groot dat het gewinnen van de hele wereld er niet tegen opweegt. Vele behartenswaardige dingen treffen wij in de preken aan. Henry waarschuwt in de vijfde preek tegen de pracht van de wereld: eer, een hoge positie, iets groots te zijn in de wereld. Het gewinnen van een goede naam in de wereld betekent vaak het verliezen van de ziel. Hij waarschuwt tegen de genietingen van de wereld en de lusten van het vlees. Tenslotte twee citaten. Op de blz. 65 en 66 lezen wij: "Velen lijden hunner ziel schade in hun pogingen om de wereld te gewinnen. Men kan zich voor de wereld inspannen op een manier die goed kan samengaan met het behoud van de ziel, namelijk door eerlijke vlijt in een wettig beroep. (Spr. 27:23). Een ieder moet zijn eigen zaken behartigen en werken opdat hij wat heeft om aan de behoeftige mede te delen (Efeze 4:28). Hierin moeten onze ogen op God geslagen zijn en de dagelijkse dingen gedaan worden op godzalige wijze, het oog enkel gericht op de wil en eer van God. Maar er is een najagen van de wereld dat zielsverwoestend is (1 Tim. 6:9 en 10). Onmatig verlangen naar de wereld is rampzalig. Als men de wereld najaagt uit liefde tot die

wereld en haar waardeert als het beste en hoogste goed, als het hoogste doel voor een mens, dan wil men zeker zijner ziel schade lijden." Op blz. 75 lezen wij dat de vromen niet vaak overvloed in deze wereld hebben: "Zie dan de reden waarom God de vromen vaak de overvloed van deze wereld onthoudt en hun er maar weinig van geeft. Het zou een strik voor hen zijn. Hij bedoelt de ziel te behouden en houdt haar daarom kort. Hij komt de vromen tegen in hun werelds bezig zijn, neemt hun hun wereldse bezittingen af, mengt alsem in hun aardse vreugde en speent hen op deze manier van de aarde. Het is niet Zijn bedoeling dat deze wereld hun deel is en weinig is voldoende voor hun doortocht. Zoals God vaak geeft en aan de ziel een magerheid zendt (Ps. 106:15), zo onthoudt Hij hun vaak het vette der aarde en maakt hun ziel als een gewaterde hof met de dauw des hemels. Velen vromen worden nederig en ernstig en dicht bij God gehouden door hun kruisen en teleurstellingen in de wereld; de laatste worden voor hen geheiligd (Ps. 119:67 en 71)."

Robert Murray MacCheyne, *Zo gij zijn stem dan heden hoort...*, 75 blz., f 13,90, Uitgeverij den Hertog B.V., Houten.

In dit boekje treffen wij stukjes en gedichten aan die in de meeste gevallen voor de zondagsschooljeugd in de wijken van de gemeente van MacCheyne geschreven zijn. Wat was MacCheyne bewogen met het eeuwig zieleheil van de jeugd. Hij schreef en sprak vanuit het diepe besef dat de jeugd de beste tijd is om tot God bekeerd te worden. Er wordt gewezen op de korthed en onzekerheid van het leven (blz. 11-14). We lezen op blz. 18 dat Jezus het sterfbed zachter kan maken dan het zachtste kussen. Een godvrezend meisje zei op haar sterfdag: "Als dit sterven is, dan is sterven aangenaam." De bekering van James Laing wordt weergegeven op de blz. 33-58. Hij mocht zichzelf kennen. Een uitspraak van Laing willen wij weergeven (blz. 42). Toen een predikant aan hem vroeg of hij weer net zo zou gaan leven als hij weer beter zou worden was het antwoord: "Als God mij geen genade zou geven, wel". MacCheyne moedigde de jeugd aan naar de pastorie te komen als zij met hem wilden spreken over de dingen der eeuwigheid. Hij behandelde de

jeugd eerlijk. Hij wees erop dat de doopbelofte vaak een meened was. De inhoud van het boekje is terug te vinden in "Het leven en de nagelaten geschriften van Robert Murray MacCheyne". Een goede zaak om kennis van dit boek te nemen.

Dr. M.W. Weithmann, **Brandhaard balkan**, achtergronden van het Joegoslavische conflict, 193 blz., f 29,95, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, Leiden.

Dit boek is een vertaling van een Duits boek getiteld: "Krisenherd Balkan". Vertaler is Ben G. Huisman. Het is een boek dat licht werpt op de gebeurtenissen die plaatsvinden in het voormalige Joegoslavië. De strijd duurt daar nog steeds voort. De Balkan is nog steeds een kruisvat, zoals ze dat in het verleden steeds is geweest. Weithmann, historicus en filoloog, is een kenner van de geschiedenis van de Balkan. De historische wortels van het conflict dat nu gaande is worden blootgelegd. Het boek bevat een uitgebreide index, kaarten (blz. 89-95) en grafieken. De bladzijden 160-164 tekenen niet zo erg gunstige perspectieven voor de toekomst. De vrees wordt uitgesproken dat conflicten verder zullen gaan waar zij zo'n veertig jaar geleden gestopt zijn. Wie wil weten wat de historische achtergronden zijn van het conflict op de Balkan en er kennis van wenst te nemen hoe de laatste jaren de ontwikkelingen in Bosnië zijn geweest (blz. 134-139), kan in dit boek uitnemend terecht.

Adriaan Valerius, **Wilt heden nu treden**, 64 blz., f 24,50, Uitgeverij de Groot Goudriaan-Kampen.

In 1626 verscheen te Haarlem het boek "Nederlandsche Gedenckclankck", geschreven door Adriaan Valerius en uitgegeven door zijn erfenamen, wonende in Veere. Het is een verhaal over de oorlog met Spanje vanaf het begin tot 1625. Aan dit verhaal zijn liederen toegevoegd, waarvan een bloemlezing opnieuw is uitgegeven. Adriaan Valerius was een ontwikkeld man, met belangstelling voor historie, dichtkunst en muziek. Hij kende Latijn, Frans en Engels. Hij citeert de Heilige Schrift en diverse Psalmberijmingen. Valerius was zeer muzikaal. Dat blijkt ondermeer uit de passende melodieën bij zijn liederen. Deze melodieën zijn grotendeels van

Engelse en Franse oorsprong. Zelf bespeelde hij waarschijnlijk een orgel en zeker ook een luit en citer. Het werk van Valerius is anti-Spaans en anti-Rooms. Spanje wordt gezien als vertegenwoordiger van de Contra-Reformatie die de Kerk der Reformatie wilde uitroeien. Valerius heeft het einde van de 80-jarige oorlog niet beleefd. Wel heeft hij enkele weken voor zijn dood zijn werk kunnen voltooien. In zijn boek heeft Valerius drie bestaande liederen opgenomen, nl. het Wilhelmus en twee geuzenliederen. Zijn gedichten vertonen de kenmerken van rederijkerspoëzie. Valerius is lange tijd vergeten geweest. Pas in de vorige eeuw zien wij herdrukken van zijn liederen. In de oorlogsjaren 1940-'45 hebben deze liederen weer een aparte plaats gekregen bij ons volk. Bij Valerius leiden de overwinningen tot een lofprijzing aan God en de nederlagen en tegenslagen tot boetvaardigheid en schuldbelijdenis. Voor ons ligt een bloemlezing van 25 liederen (dus ongeveer een derde deel van de 76 liederen die het werk bevat). De volgorde is chronologisch. Bij elk lied is kort aangegeven waarop het betrekking heeft. Zoveel mogelijk zijn oude spelling en oude woorden gehandhaafd. Gekozen is voor de pianozetting uit de liedboeken van Coets. De

samensteller, dhr. A.P. Bijl, hoopt dat deze bloemlezing ertoe mag dienen dat de Valeriusliederen weer meer worden gezongen en dat men oog gaat krijgen voor de prachtige melodieën en voor de rijke inhoud. Een waardevolle uitgave die er keurig verzorgd uitziet. We achten deze bundel zeker bruikbaar voor de scholen om het historisch besef bij de jeugd te versterken en oog te geven voor de hand Gods in de geschiedenis van ons vaderland.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

**Bemiddeling Kraam-
en Gezinszorg Meijer**

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.

WOORD & DAAD

20 jaar hulpverlening!

Via Woord & Daad kunt u uw arme naaste in de Derde Wereld te hulp komen.

Circa tweederde van de wereldbevolking bevindt zich aan de verkeerde kant van de kloof tussen rijk en arm.

Geef uw verre naaste een beter bestaan! Onze materiële hulp gaat samen met het bijbels getuigenis.

FINANCIËLE ADOPTIE

Een goed voorbeeld van hulpverlening is financiële adoptie.

Voor f 40.- per maand zorgt u voor voedsel, kleding en christelijk onderwijs voor een kansarm kind. Bel ons en meld u aan!

Vraag om ons gratis kwartaalblad. Giften welkom!

STICHTING REFORMATISCHE HULPAKTIE WOORD EN DAAD

Postbus 560 - 4200 AN GORINCHEM - Telefoon 01830 - 24288
Postgiro 30.20.900 - ING Bank 68.23.44.222

Geven doet
kinderen leven!

